

Deskriptiivinen edustuksellisuus ja ehdokasvalinta

Deskriptiv representativitet och kandidatval

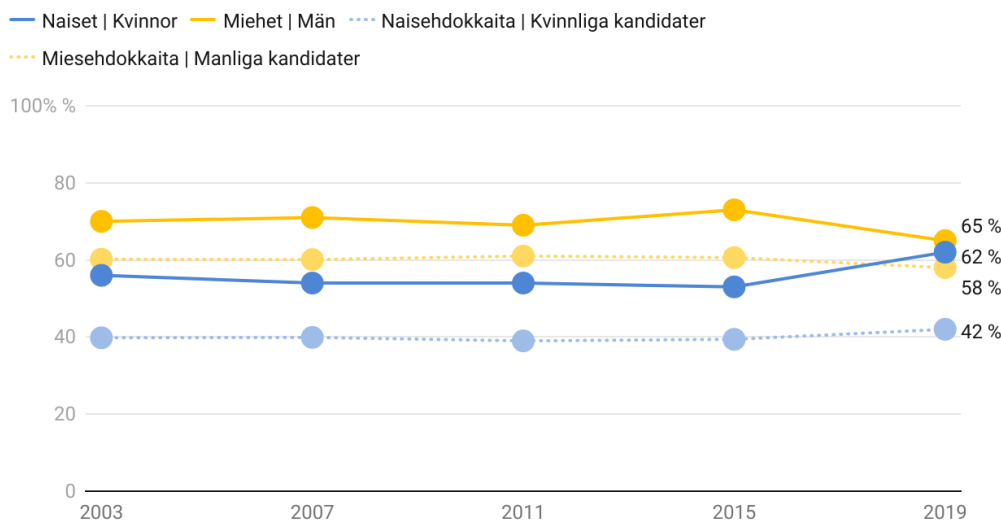
Suosivatko äänestäjät itsensä kanssa samaa sukupuolta olevia ja saman ikäisiä ehdokkaita? Edustuksellisuus on ehdokasvalinnan yksi keskeinen peruste. Edustuksellisuuden voi jakaa substantiiviseen eli sisällölliseen (äänestetään sitä henkilöä, joka parhaiten edustaa itselle tärkeitä asiakysymyksiä) ja deskriptiiviseen eli ulkoiseen (äänestetään henkilöä, joka parhaiten muistuttaa itseään iän, sukupuolen, ammatin, koulutuksen tai etnisen taustan osalta) ulottuvuuteen. Nämä kaksi edustuksellisuuden muotoa eivät sulje toisiaan pois vaan ovat usein kytköksissä toisiinsa. Suomalaisessa vaalijärjestelmässä puolueet pyrkivät rekrytoimaan mahdollisimman monipuolisen joukon ehdokkaita, jotta äänestäjien olisi mahdollista löytää juuri itselleen sopiva vaihtoehto. Tämä tekee äänestäjien ehdokasvalinnan perusteista kiinnostavan tutkimuskohteen.

Föredrar väljarna kandidater av samma kön och ålder som de själva? Representativiteten är en av de viktigaste grunderna för kandidatvalet. Representativiteten kan delas in i en substantiell, alltså innehållslig dimension (jag röstar på den kandidat som bäst företräder de åsikter jag tycker är viktiga), och en deskriptiv, yttre dimension (jag röstar på en kandidat som mest av allt liknar mig själv utifrån ålder, kön, yrke, utbildning eller etnisk bakgrund). Dessa två former av representativitet utesluter inte varandra, utan de förekommer ofta tillsammans. I det finländska valsyste­met strävar partierna efter att rekrytera en så mångsidig uppsättning av kandidater som möjligt så att alla väljare kan hitta en kandidat som passar just dem själva. Därmed blir grunderna för väljarnas kandidatval ett intressant undersökningsobjekt.

Kuvio | Figur 1

Äänestitkö ehdokasta, joka on samaa sukupuolta kuin sinä itse? Röstade du på en kandidat som är av samma kön som du?

Osuus, joka vastasi KYLLÄ | Andel som svarade JA

Data: FNES 2003–2019, Ehdokasrekisteri | Kandidatregistret

Suomessa niin miehillä kuin naisilla on ollut mahdollista äänestää itsensä kanssa samaa sukupuolta olevaa ehdokasta vuoden 1907 ensimmäisistä eduskuntavaaleista lähtien. Vaikka miesehdokkaista on saatettu perinteisesti pitää sukupuolistereotyyppien pohjalta naisia soveltuvimpina johtotehtäviin, sukupuolen mukainen äänestäminen on noussut naisilla aikaisempaa yleisemmäksi, ja miehillä vastaavasti harvinaisemmaksi. Vuoden 2019 vaaleissa lähes yhtä suuri osa naisista ja miehistä äänesti itsensä kanssa samaa sukupuolta olevaa ehdokasta. On myös huomattavaa, että tämä kehitys ei vaikuta olevan seurasta naisehdokkaiden määrästä, joka on pysynyt tasaisesti 40 prosentin tuntumassa.

I Finland har det varit möjligt att rösta på en kandidat av samma kön för både män och kvinnor ända sedan det första riksdagsvalet år 1907. Även om manliga kandidater traditionellt har setts som stereotyp mer lämpade för ledarroller än kvinnor har det blivit allt vanligare att kvinnor röstar på en kandidat av samma kön, medan det i motsvarande grad har blivit mindre vanligt bland män. Vid valet 2019 röstade män och kvinnor i nästan samma utsträckning på en kandidat av samma kön som de själva. Man kan också notera att denna ökning inte verkar vara en följd av en ökning i andelen kvinnliga kandidater, som ligger stabilt runt 40 procent.

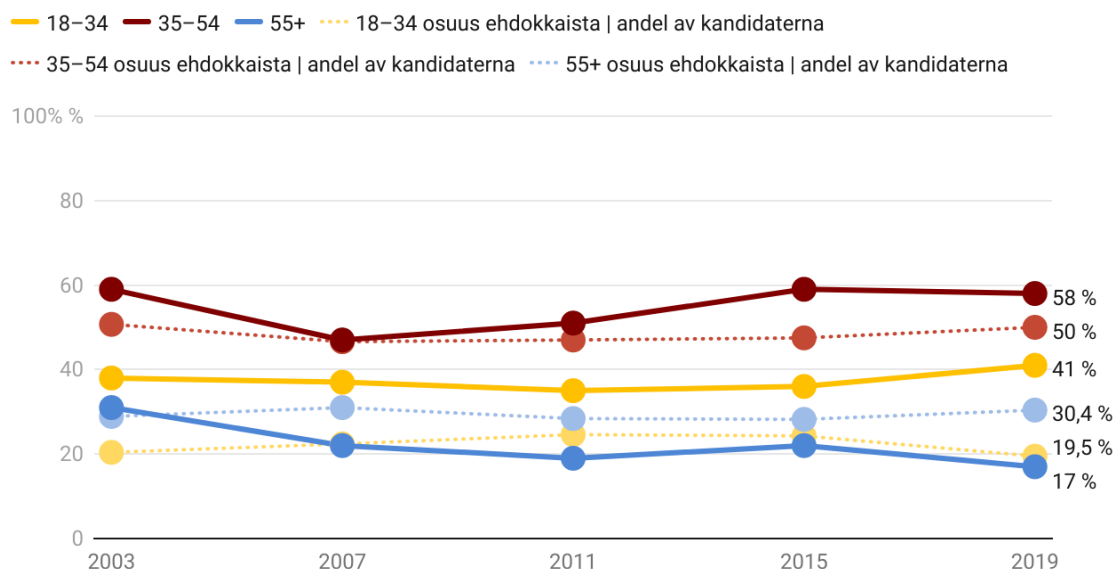
Kuvio | Figur 2

Mikä ikäistä ehdokasta äänestit?

Hur gammal är den kandidat som du röstade på?

Osuus, joka vastasi suurin piirtein oman ikäistäni |

Andel som svarade ungefär som jag själv

Data: FNES 2003–2019, Ehdokasrekisteri | Kandidatregistret

Tarjonta ei näyttäisi olevan yhteydessä myöskään oman ikäisen ehdokkaan äänestämiseen. Ehdokastarjontaan suhteutettuna innokkaammin omaa ikäluokkaansa äänestävät nuoret äänestäjät. Myös 35–54-vuotiaat äänestävät usein saman ikäisiä, mutta tarjonnan ja kysynnän erotus on vain kahdeksan prosenttiyksikköä vuoden 2019 vaaleissa. Vastaava luku 18–34-vuotiaiden kohdalla on 21 prosenttiyksikköä. Yli 55-vuotiaat eivät niinkään suosi omaa ikäluokkaansa, vaikka vuoden 2019 vaaleissa 30 prosenttia ehdokkaista kuului tähän ikäryhmään. Ehdokkaan iän merkitys korostuu siten nuorilla vanhempia äänestäjiä vahvemmin.

Kuten tämä tarkastelu osoittaa, sukupuoleen ja ikään nivoutuva deskriptiivinen edustuksellisuus painaa suomalaisen äänestäjän valinnoissa. Samanaikaisesti se on kuitenkin vain osa laajaa kirjoa perusteita, joita äänestäjä puntaroi valintoja tehdessään.

Kandidatutbudet inom olika åldersgrupper verkar inte heller ha ett samband med att rösta på någon i samma åldersgrupp som man själv. De som allra ivrigast röstar på kandidater i sin egen ålder i proportion mot kandidatutbudet är de unga väljarna. Också 35–40-åringar röstar ofta på kandidater i sin egen ålder, men skillnaden mellan utbud och efterfrågan är bara åtta procentenheter år 2019. Motsvarande skillnad för väljare i åldern 18–34 är 21 procentenheter. Väljare över 55 års ålder föredrar dock inte sin egen åldersgrupp, även om 30 procent av kandidaterna i valet 2019 hörde till den. Kandidaternas ålder har således större betydelse bland yngre än bland äldre väljare.

Som denna undersökning visar inverkar deskriptiv representativitet knuten till kön och ålder på den finländska väljarens kandidatval. Samtidigt är den bara en del av ett brett spektrum av faktorer som väljaren överväger inför röstningsbeslutet.

Aiheeseen liittyviä julkaisuja | Relaterade publikationer

Mattila, M., Isotalo, V., Järvi, T. & von Schoultz, Å. (2020). Kampanjointi. Teoksessa Kestilä-Kekkonen, E. & von Schoultz, Å. (toim.), Ehdokkaat vaalikentillä: Eduskuntavaalit 2019. Helsinki: Oikeusministeriö, s. 60-86 (Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita; nro 2020:16).

Isotalo, V., Järvi, T., von Schoultz, Å. & Söderlund, P. (2019). The Finnish Voter: 2003-2019. Helsinki: Oikeusministeriö.

[Kirjoittaja | Skriven av: Theodora Helimäki, Kuviot | Figurer: Julius Lehtinen,
Toimittaja | Redaktör: Hanna Wass & Daniel Kawecki, Ruotsinkielinen käännös | Översättning till svenska: Daniel Kawecki]